

problematiko, nekateri odpirajo nove probleme, drugi spet predstavljajo izhodišče in spodbudo za nadaljnje raziskave. Vse to zborniku zagotavlja, da ga bodo strokovnjaki še večkrat jemali v roke. Kot tak je vsekakor velika spodbuda ne samo za zgodovino, ampak tudi za druge humanistične stroke. Svoj delo je odlično opravila tudi urednica in kvalitetno vsebino spravila tudi v kvalitetno obliko. Nekatero tiskarske napake celotnega pozitivnega vtisa ne pokvarijo. Vsebina zbornika potrjuje Gestrinovo misel, da lahko reče, da se iz zgodovine ne da ničesar naučiti, samo tisti, ki zgodovine ne pozna.

Janez Mlinar

Annales 10 in 11/97 (Letnik VII.). Anali za istrske in mediteranske študije – Annali di Studi istriani e mediterranei. Koper : Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije, 1997. 390 + 306 strani.

»Pred sabo imamo že 10. številko Analov za istrske in mediteranske študije, kar samo po sebi vabi k razmišljanju o vlogi in poslanstvu, ki jo ima ta revija v našem prostoru. Od samega začetka je šlo za ambiciozen projekt, ki je težil k oblikovanju znanstvene, visoko kvalificirane tribune, ki naj bi zapolnila s svojim intelektualnim sporočilom že dolgo opazno vrzel. Ob listanju pričujoče številke, ki v okviru več tematskih sklopov obravnava širok spekter družboslovnih in humanističnih tem, še enkrat lahko upravičeno rečemo, da se je načrt izkazal kot uspešen, saj so Anali kmalu dobili potreben kvalitetni zagon. S tem so dokazali, da se okoli njih zbira mlada, inteligentna generacija, ki se zmore izraziti s svojo specifično govorico in ustvarjalno sodelovati pri oblikovanju naše sedanjosti in bodočnosti. Poseben prepoznaven znak Analov za istrske in mediteranske študije je njihova multi- in interdisciplinarnost, ki teži k prepletanju humanističnih in naravoslovnih tematik. Gre za načrtno programsko izbiro, zasidrano v prepričanju, da je treba v sodobnem svetu, kolikor je mogoče, premostiti klasične pregrade med različnimi znanstvenimi smermi in težiti k tisti celovitosti, o kateri je rekel Goethe, da je edina možnost nepristranskih in resničnih spoznanj. V tem smislu Anali zajemajo v ris svojega obzora celoten geografski prostor ob severnem Jadranu in se soočajo z njegovimi kulturnimi, zgodovinskimi in naravoslovnimi značilnostmi v želji, da bi razumeli, kako človek spreminja in si prilagaja ambient, v katerem živi,« je poudaril profesor Jože Pirjevec v uvodniku jubilejne številke.

Obsežni sedmi letnik Analov (696 strani velikega formata) je izšel, tako kot predhodni trije, v dveh številkah: *Series historia et sociologia* 4 (10. št.) in *Series historia naturalis* 4 (11. št.).

Tokratno humanistično-družboslovno številko zaznamujejo naslednji tematski sklopi: *arheološke študije, krstilnica sv. Janeza Krstnika – rotunda Karmelske Matere božje v Koprju, gospodarsko-zgodovinske študije, migracije, regionalna polifonija, Jadranske etimologije*.

Prvi tematski sklop sestavlja šest arheoloških študij. V prvi, *Impresso keramika iz jame Pejca v Lašči pri Nabrežini* (Vlaška jama, Caverna del Pettiroso), avtor Anton Velušček meni, da zelo redke in tudi vprašljive najdbe starejše neolitike kulture na tem območju govore, da moramo lokalni začetek neolitika povezovati šele z nastopom srednjega neolitika v Dalmaciji. Predrag Novaković in Helene Simoni v študiji *Arheologija kraških dolin* ugotavljata, da je način življenja, ki je stoletja zahteval nenehno vzdrževanje kakovosti naravnih virov, ustvaril specifično kulturno krajino Krasa, ki jo sestavljajo gručasta vaška naselja, poljski zidovi, groblje otrebljenega kamenja, terase, kali in nenazadnje tudi »delane« vrtače. V tretjem prispevku Branko Mušič povzema rezultate *magnetnih merenj v kraških vrtačah* pri Avberju in Krepljah. Tom Levanič, Katarina Čufar, Jernej Hudolin in Beta Benko-Mächtig so raziskali *ostrešje cerkve Sv. Jurija v Piranu*, ki je narejeno iz macesnovine z jelovimi ojačitvami nekaterih veznih tramov; datirali so tri gradbene faze, dve macesnovi (1262, 1594) in eno jelovo (1878), macesnovina naj bi izvivala iz SV Italije, jelovina pa iz Slovenije. V prispevku Katje Oven, Elise Possenti in Mateja Župančiča je predstavljen *fotogrametrični postopek* na primeru stare fotografije zgodnjersrednjeveških nakitnih predmetov, ki so danes izgubljeni. V zadnjem »arheološkem« prispevku avtorica Brigitta Mader na podlagi arhivskega gradiva osvetljuje *sodno zadevo* (finančne nepravilnosti obračuna stroškov izkopavanja in utaja arheoloških najdb) v zvezi z *izkopavanji v Mušji jami pri Danah v letih 1911–1914*.

Krstilnica sv. Janeza Krstnika – rotunda Karmelske Matere božje v Kopru je predmet obravnave drugega tematskega sklopa. Janez Höfler opredeljuje novo odkrito *Kristusovo podobo na oboku Marijine rotunde*; freska je morala nastati okoli leta 1317, ko je bila rotunda predelana in obokana. Mojca Guček govori o *konservatorskih in restavratorskih delih v Marijini rotundi*, ki potekajo že od leta 1976 pod okriljem Medobčinskega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran. Marko Stokin piše o *arheoloških raziskavah rotunde*, ki dokazujejo obstoj romanske apside, baročnega prizidka in srednjeveških grobnic ter odsotnost antičnih arhitekturnih struktur. Mojca Kosmatin Fras predstavlja izdelavo *metrične dokumentacije rotunde* s kombinacijo sodobnih geodetskih in fotogrametričnih metod. Avtorji Miran Erič, Alojz Umek in Matej Župančič opisujejo rezultate raziskav *datacije* (22) *vzorcev lesa iz ostrejša rotunde*.

Tretji tematski sklop tvori šest študij. V prvi, *Istra od srede 13. do začetka 19. stoletja v luči gospodarsko-zgodovinske literature*, avtor Darko Darovec poleg poglavitne literature, izpostavlja tudi nekatere vsebinske in metodološke probleme, od navajanja glavnih gospodarskih panog do ugotavljanja pomena demografskih, etničnih in obče političnih dogajanj, ki so sooblikovali ekonomsko strukturo istrske družbe. Darja Mihelič v prispevku *Cene obrtnih storitev v mestih slovenskega prostora pred sredo 14. stoletja (Primorje – notranjost)* pojasnjuje metodološke pristope k raziskavi cen obrtnih storitev ter težave, na katere naleti raziskovalec zastavljenega problema; za popolnejšo sliko plačevanja obrtnih storitev bo potrebno ob hkratni analizi denarnih in merskih sistemov nadaljevati raziskavo še v kasnejši čas, poudarja avtorica. Eva Holz v razpravi *Poglavitne prometne povezave v avstrijski Istri v 18. stoletju* poudarja, da je bila za gospodarski dvig in odpravo revščine in lakote pomembna državna cesta, prav tako pa tudi stranske ceste, ki so se nanjo navezovala. Prispevek Alje Brglez Uranjek *Nepremična posest v Piranu ob koncu 16. stoletja* je primerjalna študija dveh virov – popisa 114 parcel ob piranskem mestnem obzidju iz leta 1609 in vicedominske knjige iz let 1592–1600 – ugotavlja strukturo, podobo in prometno vrednost nepremične posesti in lastništvo nad posameznimi nepremičninskimi objekti v mestnem jedru Pirana ob koncu 16. stoletja. Aleksander Panjek v članku *Kmetijstvo in trgovina na Goriškem v novem veku: kmečki upor leta 1713 iz gospodarsko-zgodovinske perspektive* izpostavlja kot skupni element povezanost tako plemstva kakor tudi kmečkega prebivalstva s tržiščem. Bruno Volpi Lisjak prikazuje – na temelju arhivskih dokumentov, ki jih hrani Državni arhiv v Trstu – *uporabo vulkanske zemlje z otoka Santorina* (v Kikladih v Egejskem morju) za *pomorske gradnje na vzhodnem in severnem Jadranu v času avstrijske oblasti*; t.i. sanctorin je služil kot vezivo pri podvodnih gradnjah vse do dvajsetih let 20. stoletja, ko ga je postopoma zamenjal portlandski cement.

Razprava akademika Ferda Gestrina *Slovani v Italiji v zgodnjem srednjem veku* odpira četrti tematski sklop (*migracije*); v t.i. prvi fazi, ki zajema čas zgodnjega srednjega veka, so na Apeninski polotok prihajale večje ali manjše skupine Slovanov z Balkana kot vojaška sila, kot preseljenci, kolonisti, bodisi svojevoljno bodisi pod različnimi oblikami prisile, poudarja pisec. Lovorka Čoralčić razpravlja o dosedanjih rezultatih zgodovinopisja pri preučevanju problematike *migracij z vzhodno-jadranske obale v Benetke*; viri iz Državnega arhiva v Benetkah predstavljajo glavni arhivski fond za navedeno problematiko. V prispevku *Selitvena gibanja ob zahodnih mejah slovenskega etničnega prostora* Aleksej Kalc obravnava selitveno problematiko v luči kompleksnih naravno-geografskih, družbenogospodarskih, narodnih in kulturnih značilnosti kot tudi politično-teritorialnih sprememb, ki jih je ta prostor doživel v teku zgodovine. Aleš Breclj razkriva podatke o *izseljevanju iz Slovenskega primorja v Južno Ameriko, predvsem v Argentino*, kjer so se oblikovale najštevilnejše slovenske izseljenske skupnosti; v članku je predstavljena tudi njihova politična angažiranost za priključitev Primorske k Jugoslaviji med 2. svetovno vojno, pa tudi njihova angažiranost in delovanje v desetletjih po njej ter stvarnost slovenske povojne politične emigracije. Prispevek Irene Mislej govori o posameznih usodah *izseljenih likovnih umetnikov s Primorskega*, ki so si bili primorani poiskati nov dom na tujem zaradi posebnih razmer, ki so zaznamovale slovensko zgodovino v tem stoletju: dve svetovni vojni, begunstvo in izseljenstvo, vojaška okupacija in aneksija Slovenskega primorja, totalitarni sistemi, revščina, idejne nestrpnosti. Piero Purini v študiji *Izseljevanje iz Trsta po drugi svetovni vojni* poudarja, da se je etnična metamorfoza, ki jo je začel Trst doživljati po koncu avstro-ogrške vladavine z odhodom velikega dela neitalijanskega prebivalstva, zaključila po 2. svetovni vojni, ko so začeli v Trst v valovih dotekati istrski in dalmatinski begunci, med Tržačani pa je prišlo do novega izseljevanja, tokrat predvsem proti Avstraliji.

V petem tematskem sklopu je pet študij s področja regionalne polifonije. Colin Williams v prispevku *Evropski regionalizem v luči iskanja novih reprezentativnih prostorov* poudarja, da je temeljno vprašanje, s katerim se danes srečujemo pri obravnavi problemov regionalizma, to, koliko procesi globalizacije in deteritorializacije lahko vplivajo na ohranjanje regionalne identitete in na spreminjanje prostorov, v katerih so te identitete prisotne. Peter Rustja v članku »*Italijanska knjiga je nam in Avstriji nevarniša nego italijanski meč*« obravnava razmerje med objektivno multikulturno podobo Trsta, ki je ob koncu prejšnjega in v začetku tega stoletja privabljal iz bližnjih in bolj oddaljenih območij veliko število priseljencev, ter tržaško municipalistično politiko, ki je zlasti razvijala idejo italijanskega značaja mesta. V tretjem prispevku Matjaž in Vladimir Klemenčič predstavljata geografsko-zgodovinsko vlogo *severnojadranske obmejne regije med Italijo, Hrvaško in Slovenijo v preteklosti in v procesu evropske integracije*. Tudi študija Milana Bufona je osredotočena na prostor zgornjega Jadrana; poudarek je na *geopolitičnih in etničnih transformacijah* po 1. in 2. svetovni vojni ter konfliktih, ki so nastali okoli geopolitičnega razreševanja t.i. tržaškega vprašanja. Tematski sklop zaključuje razprava Jerneja Zupančiča *Razsežnosti regionalne identitete na primeru Istre in Koroške*; avtor poudarja, da se posameznik istočasno opredeljuje tako po regionalni in lokalni kot po narodni pripadnosti.

V prvem prispevku zadnjega tematskega sklopa (*Jadranske etimologije*) avtor Goran Filipi opisuje ladjedelsko izrazoslovje, ki je bilo v rabi v Betini na otoku Murtru, kjer je zrasla prva ladjedelnica v severni Dalmaciji (1745); v drugem prispevku pa Barbara Buršič Giudici predstavlja staroistrske narečne izraze za glavne dele izvirnega pluga, ki so ga uporabljali kmetje v Šišanu, majhnem kraju blizu Pulja.

V rubriki *delo naših zavodov in društev* Lucija Čok poroča o rezultatih triletnega delovanja Znanstveno-raziskovalnega središča RS v Kopru (temeljno in aplikativno raziskovanje, znanstveni sestanki, založniška dejavnost, usposabljanje mladih raziskovalcev, spodbujanje mladinskega raziskovanja). Alberto Pucer je prispeval jubilejni zapis *ob 120-letnici delovanja arhiva v Piranu*. Salvator Žitko piše o razstavi *Govoreče podobe – ilustrirana padovanska biblija med besedo in podobo* (gre za eno najdragocenejših pričevanj o padovanskem jeziku in umetnosti s konca 12. stol.), ki je bila junija 1997 v atriju Pokrajinskega muzeja v Kopru. Pietro Saraceno predstavlja novoustanovljeni (1997) *inštitut Luisa Giorgieri Saraceno za študij zgodovine institucij s sedežem v Rimu*, katerega cilj je sistematično preučevanje italijanskih institucij, še posebno sodnih, v obdobju 1800–1950. Deseto številko zaključujejo *ocene in poročila* o trinajstih novih publikacijah.

Enajsta številka *Annales*, kot že uvodoma rečeno, vsebuje izvirne znanstvene in strokovne študije slovenskih in tujih znanstvenikov s področja prirodnoslovnih ved. Na tem mestu naj opozorim le, da je uredništvo, ki mu načeljuje odgovorni urednik Lovrenc Lipej, razvrstilo prispevke v pet tematskih sklopov: *flora in vegetacija, ornitologija, krasoslovje in geologija, favna ter ekologija morja*. Tu sta še dve ustaljeni rubriki (*delo naših zavodov in društev, ocene in poročila*) in spominska zapisa (*in memoriam*) o življenju in delu »vsestranskega prebivalca in raziskovalca svetovnih oceanov« Jacquesa-Yvesa Cousteauja (Miroslav Zei) ter biologa dr. Narcisa Mršiča, znanstvenega svetnika na Biološkem inštitutu Jovana Hadžija ZRC SAZU, ki je »preminil na vrhu znanstvene ustvarjalnosti« (Darja Mihelič).

Lično opremljeni številki sedmega letnika Analov (krasi ju bogato slikovno gradivo: barvne in črno-bele fotografije, zemljevidi, risbe, grafikoni), ki ju je oblikoval – tako kot vse predhodne – Dušan Podgornik, ponujata kopico zanimivega in vsebinsko raznovrstnega strokovnega gradiva.

Za konec velja omeniti, da je pobudnik in glavni urednik revije Darko Darovec na predstavitvi jubilejne 10. številke izrecno poudaril, da so prihodnja prizadevanja uredništva usmerjena v širše mednarodno sodelovanje, ki ju omogočata večjezična zasnova revije in prilagajanje mednarodnim kriterijem. Kakovostni skok pomeni načrtovanje tematskih sklopov, novi cilj pa je izhajanje štirih številok na leto (dve za naravoslovno in dve za humanistično-družboslovno področje) oziroma oblikovanje dveh ločenih revij, kar bi z ažurnostjo pritegnilo k sodelovanju še več kakovostnih avtorjev. Skratka, osmi letnik naj bi se že ponašal s štirimi številkami.